

CIRCULAȚIE MONETARĂ ȘI SISTEM MONETAR ÎN VREMEA LUI VLADISLAV AL II-LEA AL ȚĂRII ROMÂNEȘTI

Din punct de vedere numismatic, secolul al XV-lea este unul dintre cele mai interesante din istoria medievală a Țării Românești. În secolul al XIV-lea, au emis monedă doar patru domnitori, iar circulația monetară a secolului al XVI-lea a fost dominată de prezența monedelor străine. Situația se datorează mai multor factori, între care se numără dese schimbări de domni¹, lipsa metalului prețios și valorile monedei locale ori presiunea externă exercitată de Imperiul otoman.

Activitatea monetară a voievozilor Țării Românești are o bibliografie bogată, dar comparativ cu alte perioade, contribuțiile referitoare la secolul al XV-lea sunt în număr mai redus. Despre activitatea monetară a lui Vladislav al II-lea (1447-1448; 1448-1456) s-a mai scris în istoriografia românească, tema fiind abordată mai pe scurt sau mai pe larg de Paraschiva Stancu², Costin Kirițescu³, Aurel Vilcu și Steluța Gramaticu⁴ ș.a., însă o serie de probleme, precum cele din titlul de față, au rămas deschise discuțiilor. Relativ recent, la ceea ce se cunoștea s-au adăugat noi descoperiri de monedă⁵, care deși au fost făcute publice, au rămas oarecum izolate față de literatura de specialitate.

În studiul de față, mi-am propus să prezint *ducații* și *banii* emiși de Vladislav al II-lea, să stabilesc o arie geografică de circulație a monedei muntene și să ating problema circulației monedelor străine pe teritoriul Țării Românești, în timpul aceluiași domn. Totodată, mi-am propus să arăt că Vladislav al II-lea nu a avut o activitate monetară foarte intensă, așa cum

¹ În secolul al XV-lea, 17 domnitori s-au perindat la conducerea Țării Românești, însumând împreună nu mai puțin de 32 de domnii. Pentru un tabel cu emisiunile monetare ale acestora, vezi Costin Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, București, Editura Enciclopedică, 1997, p. 358-360.

² Paraschiva Stancu, „Monede rare descoperite la Piuța Pietrii, jud. Ialomița în campaniile arheologice din anii 1993 și 1994”, în *Cercetări Numismatice*, VII (1996), p. 169-174.

³ Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului*, p. 83.

⁴ Aurel Vilcu, Steluța Gramaticu, „Despre ducății lui Vladislav II, voievod al Țării Românești (1447; 1448-1456)”, în *Simpozion de numismatică organizat în memoria martirilor căzuți în Valea Albă, la împlinirea a 525 de ani (1476-2001), Chișinău, 13-15 mai 2001. Comunicări, studii și note*, București, Editura Enciclopedică, 2002, p. 181-188.

⁵ Bogdan Costin, „O serie monetară necunoscută a Țării Românești din secolul al XV-lea, atribuită voievodului Vladislav al II-lea”, în *Cercetări Numismatice*, 12-13 (2006-2007), p. 311-319.

susțin unii autori⁶, și nici nu sunt motive care să permită acceptarea tezei că s-a petrecut, în vremea sa, o reformă monetară.

Circulația monetară este definită drept „circulația continuă a monedei determinată de circulația mărfurilor și de alte relații de schimb”⁷, iar sistemul monetar a fost explicat ca derivând din dreptul de monopol al monarhului⁸. Dreptul de a bate monedă, alături de dreptul perceperii vămii, al exploatării ocnelor și al impunerii de diverse taxe, constituia drept regal. Deși formula „sistem monetar” este curentă în literatura de specialitate, în care se tratează despre emiterea de monedă de către domnitorii Țării Românești din secolele XIV-XV, unele definiții, precum cea oferită în *Dicționarul instituțiilor feudale* afirmă că nu a existat, în acea vreme, un sistem monetar legal; pricina ar fi ingerințele puterilor suzerane și nerespectarea unor principii, precum cel al teritorialității sau cel al circulației exclusive a monedei țării⁹. Însă, respingerea ideii referitoare la existența unui sistem monetar legal nu are argumente solide, ci se întemeiază doar pe faptul că, în paralel cu monedele locale, circulau și monede străine. Numai că, acest fapt este caracteristic mai multor state medievale, inclusiv Imperiului otoman ori Regatului maghiar, unde erau în uz monede autohtone și monede ale statelor vecine¹⁰.

Atât pentru *ducații* cât și pentru *bani* emiși de Vladislav al II-lea se spune că sunt „de tipul comun muntean”¹¹, adică prezintă o serie de caractere comune celor emiși de Vladislav I (1364-1377), primul domnitor care a bătut *ducați* și *bani* în Țara Românească. Așa-zisul „tip comun muntean” prezintă pe avers un scut despicat, cu primul cartier fasciat și cu al doilea plin. Pe revers se află un coif închis, deasupra căruia este poziționată acvila valahă. Legendele monedelor de acest tip, în cazul celor emise de Vladislav I, sunt scrise cu caractere latine: pe avers apare *MLADISLAI WOIWODE*, iar pe revers *TRANSALPINI*. La urmașii săi imediați, legenda apare atât în latină, cât și în slavonă, iar la monedele lui Vladislav al II-lea inscripțiile sunt doar în slavonă¹², scriere folosită și în restul secolului său¹³.

⁶ Octavian Iliescu, „Ducați necunoscuți emiși de doi voievozi ai Țării Românești în secolul al XV-lea”, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 131-133 (1983-1985), p. 276-277; Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului*, p. 83; Stancu, *Monede rare*, p. 169-174.

⁷ Victor Jinga, *Moneda și problemele ei contemporane*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981, p. 232.

⁸ *Instituții feudale din Țările Române. Dicționar*, București, Editura Academiei, 1988, p. 301.

⁹ *Instituții feudale*, p. 301.

¹⁰ Șerban Papacostea, „Începuturile politicii comerciale a Țării Românești și Moldovei (secolele XIV-XVI). Drum și Stat”, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, X (1983), p. 26.

¹¹ *Ibidem*, p. 17.

¹² În acest sens, Octavian Luchian, George Buzdugan, Constantin Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, Editura Sport – Turism, 1977, p. 31-32 (în continuare, *MBR*).

O serie de domnitori ai Țării Românești au păstrat din caracteristicile monedelor lui Vladislav I. Acesta nu a avut o activitate monetară deosebit de intensă, dar a făcut primii pași în activitatea monetară din Țara Românească, cu două tipuri de monedă – *ducați* și *bani*, categorii care au fost s-au perpetuat apoi. Primele emisiuni monetare ale Țării Românești datează din 1365, eveniment legat de ocuparea Vidinului de către regele Ungariei, Ludovic I (1342-1382)¹⁴. Ocuparea Vidinului a avut drept consecință întreruperea relațiilor dintre Țara Românească și Țaratul bulgar, împiedicând – după cum se crede – pătrunderea monedei străine pe teritoriul Țării Românești¹⁵, și făcând necesară baterea de monedă proprie. *Ducații* principatului muntean au fost emiși după modelul *ducaților* vienezi, care s-au bătut începând cu anul 1202¹⁶.

Ducații munteni emiși de Vladislav al II-lea, au fost clasificați, în două rânduri, potrivit cu poziția semilunei și a rozetei (stelei?) din scutul de pe aversul monedei. Pentru început, voi prezenta criteriile unei prime împărțiri în trei tipuri.

Un prim tip ar fi constituit de *ducații* cu aversul purtând un scut despicat, al cărui prim cartier cuprinde semiluna suprapusă de o stea; în cel de-al doilea cartier sunt trei fascii. Pe reversul monedelor acestui tip se găsește un coif cu stea, deasupra căruia este poziționată acvila valahă cu o cruce în cioc. Monedele de acest fel sunt inscripționate atât pe avers, cât și pe revers, cu litere chirilice: *Io ВЛЯДИСЛАВЪ ОБОДІТНЪ*¹⁷. Diametrul lor este de 15 mm, iar greutatea medie le este de 0,54 g. (Fig. 1)¹⁸.

Al doilea tip de *ducat* prezintă pe avers, ca și primul tip, un scut despicat. Diferența dintre ele constă în semiluna conturnată, din primul cartier al scutului, sub care este poziționată o stea. Apoi, în cel de-al doilea cartier al scutului se află trei fascii, pe care, la primul tip de *ducat*, le găsim în primul cartier. Pe revers apare un coif cu acvila valahă care ține crucea în cioc. Inscripțiile sunt identice cu cele de la prima categorie și ceea ce iarăși diferă este diametrul de 14 mm și greutatea medie de 0,47 g¹⁹. La *ducații* din această

¹³ Traian Bița, „A bătut Basarab I monedă? Observații privind monedele tip comun muntean atribuite lui Mircea cel Bătrân”, în *Colecționarul român*, Revistă patronată de Asociația Numismatică Română, Nr. 4, Seria II (2009), p. 23.

¹⁴ Cu privire la conflictul dintre regele maghiar și Țaratul bulgar de la Vidin: Maria Holban, *Din cronica relațiilor româno-ungare în secolele XIII-XIV*, Editura Academiei, București, 1981.

¹⁵ *Ibidem*, p. 23.

¹⁶ Iliescu, *Moneda în România*, p. 15.

¹⁷ Pentru variantele de legende de avers, cât și de revers, cunoscute până în prezent, vezi Vilcu, Gramaticu, *Despre ducății lui Vladislav II*, p. 183.

¹⁸ <http://monederomanesti.cimec.ro/vladislav2.htm>, Colecția Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române.

¹⁹ Pentru tipurile de scut și modurile în care apare semiluna, a se vedea Vilcu, Gramaticu, *Despre ducății lui Vladislav II*, fig. 1, p. 183.

categorie s-au găsit alte șapte subtipuri, deosebite în funcție de inscripții și greutate. Greutatea acestui *ducat* este una relativ mică, și în cazul acesta aproape că s-ar putea vorbi de o subdiviziune. Dar, acest tip poate fi considerat *ducat* deoarece se cunoaște că greutatea unui *ban* variază, în secolul al XV-lea, de la 0,20 la 0,30 g. De altfel, *ducații* lui Vladislav al II-lea prezintă foarte mari oscilații de greutate (între 0,41-0,80 g)²⁰. Paritatea a fost stabilită pe plan intern de către voievodul muntean, realizându-se și pe această cale anumite câștiguri care justificau emiterea unei monede proprii²¹.

Ducații lui Vladislav al II-lea aveau titlul mai ridicat față de cel al emisiunilor similare ale predecesorilor săi, dar și greutatea. Spre exemplu, Mihail I a emis *ducați* de argint și bilon având un diametru de 14 mm și greutatea cuprinsă între 0,26-0,40 g, iar Dan al II-lea a bătut *ducați* de argint sau bilon, cu diametrul de 13 mm și greutatea de 0,225 g²²; Nicolae Redwitz, banul Severinului, a emis *ducați* cu diametru de 11,5 mm și greutatea de 0,36 g²³, iar Vlad Dracul a avut *bani* de bilon cu diametrul de 11 mm și greutatea de 0,32 g²⁴. Pentru Vladislav al II-lea, dintr-o marcă de argint care cântărea 210 g, erau bătute 350 de monede²⁵. Referitor la raportul dintre *ducat* și *aspru* (ca monedă de referință), Bogdan Costin a discutat deja pe marginea acestui subiect²⁶, fapt ce ne dispensează de obligația de a aborda tema.

Cel de-al treilea tip de *ducat* prezintă pe avers scutul despicat similar celor două de mai sus. În primul cartier se găsește o stea (floare de crin ?), deasupra căreia se află semiluna, iar pe revers se află coiful cu acvila valahă care ține crucea în cioc. Inscripțiile sunt aceleași ca și la tipul I. Diametrul acestor monede este de 14 mm, iar greutatea medie de 0,65 g (Fig. 2)²⁷. Acest tip de *ducat* are două subtipuri, care se deosebesc în funcție de inscripții.

Mai recent, una dintre lucrările care tratează despre emisiunile monetare ale lui Vladislav al II-lea (Aurel Vilcu și Steluța Gramaticu)²⁸ admite că *ducații* lui Vladislav al II-lea se împart în două „grupe mari”, criteriul principal de diferențiere fiind poziționarea

²⁰ Cea mai ușoară piesă studiată are 0,41 g, iar cele mai grele exemplare aveau 0,80 respectiv 0,79 g. În acest sens: Costin, O serie monetară, p. 318.

²¹ *Ibidem*, p. 317. Valoarea paritară reprezintă cantitatea de metal prețios care se atribuie de emitent unei unități monetare.

²² *MBR*, p. 29.

²³ *Ibidem*, p. 30.

²⁴ *Ibidem*, p. 31.

²⁵ Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului*, p. 83.

²⁶ Costin, O serie monetară, p. 316.

²⁷ <http://monederomanesti.cimec.ro/vladislav2.htm>, Colecția Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române.

²⁸ Vilcu, Gramaticu, Despre *ducații* lui Vladislav II, p. 181-188; Costin, O serie monetară, p. 311-319; a se vedea și Stancu, *Monede rare*, p. 169-174.

elementelor din primul cartier al scutului și nu modul care apare semiluna²⁹. La această împărțire care a fost publicată în anul 2002, și pe care o găsim convingătoare, ar fi de adăugat un alt *ducat*, publicat ulterior, în 2007, de Bogdan Costin³⁰. Cel din urmă este puțin uzat, dar se observă că în primul cartier al scutului se află trei fascii, iar în cel de-al doilea cartier o floare de crin (Fig. 3)³¹. Cu piesa mai recent cunoscută, avem, de fapt, tot trei grupuri de *ducați* de argint, dar cu alte criterii de clasificare.

Pe lângă *ducați*, Vladislav al II-lea a mai bătut și *bani* anepigrafi (Fig. 4)³². *Banii* sunt emisiuni de valoare divizionară, introduse cu scopul de a facilita tranzacțiile economice modeste, de zi cu zi³³. Până în prezent, este sigur un singur tip de *ban* emis de acest domn, atribuirile de alte tipuri, din studiile mai vechi, dovedindu-se eronate³⁴. *Banul* anepigraf al lui Vladislav al II-lea este realizat dintr-un aliaj cu un conținut ridicat de argint, foarte bine stilizat, superior, ca execuție, *ducatului*³⁵.

Tipurile monetare ale lui Vladislav al II-lea sunt foarte asemănătoare cu cele ale predecesorilor săi, prezentând doar unele mici diferențe³⁶. Pe lângă caracteristicile monedelor bătute de primul domnitor român emitent de monedă, Vladislav al II-lea a preluat tipul de revers și de la Dan al II-lea – un coif cu acvila conturnată și cruciată. Aversul monedelor este același cu cel folosit de Vladislav în tipurile de *ducați* prezentate mai sus.

Grafia evidențiată pe *ducații* lui Vladislav al II-lea se întâlnește și pe cei emiși de Vlad Țepeș, domnitorul care i-a succedat la tron. Pe monede apare litera chirilică *dobro* (А). Această particularitate grafică a literei *dobro* este caracteristică în Țara Românească pentru a doua jumătate a secolului al XV-lea³⁷.

În paralel, și cu o pondere din ce în ce mai mare, datorită supremației politice și economice a Imperiului otoman, dar și datorită diferențelor de cantitate și calitate, pe piața Țării Românești a fost folosită, făcând concurență celei autohtone, moneda otomană³⁸. Ea a

²⁹ Vilcu, Gramaticu, Despre ducății lui Vladislav II, p. 182.

³⁰ Costin, O serie monetară, p. 311-319.

³¹ <http://monederomanesti.cimec.ro/vladislav2.htm>, Colecție particulară.

³² *Ibidem*.

³³ Constantin Moisil, *Probleme de numismatică românească*, București, Imprimeria Națională, 1940, p. 8.

³⁴ *Ibidem*, p. 319.

³⁵ Costin, O serie monetară, p. 311-319.

³⁶ Corneliu C. Secășanu, *Numismatica medievală și modernă*, București, Editura Cartea Românească, 1942, p. 44.

³⁷ Iliescu, *Ducați necunoscuți*, p. 275.

³⁸ Daniel Flaut, „Schită asupra circulației monedei otomane în teritoriile locuite de români în secolele XIV-XVI”, în *Caietul seminarului special de științe auxiliare ale istoriei*, I, București, 1989, p. 65; Aurel Vilcu, „Stadiul cercetărilor de numismatică otomană în România”, în *Studii și cercetări de turcologie contemporană*, Cluj-Napoca, Editura Tribuna, 2004, p. 42.

circulat în principat încă din perioada cuprinsă între domnia lui Vladislav I și cea a lui Mircea cel Bătrân, fapt arătat deja de Katiușa Pârvan³⁹. Este vorba despre *aspri*, cu aproximativ 1,2 g, care treptat și-au modificat concentrația de argint, de la 900 ‰, caracteristică primelor emisiuni, la 350 ‰ spre sfârșitul secolului al XV-lea⁴⁰. Pe lângă aspru a circulat și altă unitate monetară otomană, numită *mangır* – o monedă divizionară de aramă.

Așadar, monedele autohtone, emise de monetăria domnească, au coexistat cu monedele otomane, dar cu cele și ungurești (florini de aur), ambele cu valoare recunoscută și stabilă, prezente în tranzacțiile comerciale cele mai însemnate⁴¹. Dar, ele trebuie să fi coexistat și cu o serie de falsuri monetare⁴², a căror existență în timpul lui Vladislav al II-lea, chiar dacă nu a fost confirmată până acum, nu ar trebui exclusă.

Probabilitatea ca monedele false (autohtone, otomane, ungurești) să fi circulat pe piața internă a Țării Românești este destul de mare. Un argument ar fi precedentul de la Curtea de Argeș, unde s-au găsit 34 de monede. În acest caz, monedele erau de aramă și erau falsificate după *dinari* emiși de Carol Robert (1308-1342) și Ludovic I (1346-1382)⁴³. În legătură cu ele, s-a emis ipoteza că ar putea să fie falsuri executate într-o monetărie a Țării Românești, dar aserțiunea rămâne doar la nivelul presupunerilor.

Ca arie de circulație a monedelor lui Vladislav al II-lea, mai întâi avem teritoriul Țării Românești. I se alătură Țara Bârsei, pentru care demonstrația utilizării a făcut-o Octavian Iliescu⁴⁴. Acolo, se pare că moneda munteană a fost acceptată fără restricții, până la 1452⁴⁵, în defavoarea dinarilor ungurești care suferiseră la acea dată o mare depreciere. Dar, ea a continuat să fie în uz și după jumătatea secolului al XV-lea, dacă luăm în

³⁹ Katiușa Pârvan, „Ducați munteni descoperiți la Mănăstirea Cocoș, județul Tulcea”, în *Cercetări Numismatice*, IX-XI (2003-2005), p. 215-223. Pe lângă monede de la Vladislav I și Mircea cel Bătrân, la Mănăstirea Cocoș s-au găsit și monede otomane, care aparținuseră unui călugăr de la mănăstire.

⁴⁰ A se vedea Bogdan Murgescu, *Circulația monetară în Țările Române în secolul al XVI-lea*, București, Editura Enciclopedică, 1996, p. 74-78. *Asprii* au fost emiși în timpul lui Orhan (1326-1359) și au rămas o monedă relativ stabilă până în ultimele două decenii ale secolului al XVI-lea.

⁴¹ Costin, O serie monetară, p. 318.

⁴² A se vedea Octavian Luchian, „Mărturii privind falsuri monetare din trecutul Țărilor Române”, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 67-69 (1973-1975), p. 187-190.

⁴³ Elena Isăcescu, „Tezaurul de monede medievale descoperit la Curtea de Argeș”, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 121-123 (1973-1975), p. 124-125.

⁴⁴ Iliescu, *Moneda*, p. 37.

⁴⁵ La 24 octombrie 1452, Ioan de Hunedoara i-a înștiințat pe brașoveni de introducerea dinarului ungureș și le-a interzis totodată folosirea altei monede, precum *asprul* ori „banii voievodului muntean” (*monetam voievode Transalpinarum*) (cf. *Documenta Romaniae Historica. D. Relațiile între Țările Române*, vol. I, doc. 314, p. 431 – în continuare, DRH).

considerare informații precum cea dintr-o scrisoare datată 8 decembrie 1456, adresată brașovenilor de către domnul Țării Românești Vladislav al II-lea, prin care le cerea să i se înapoieze lui Dumitru, negustor muntean, oțelul pe care i l-au confiscat sau să i se dea înapoi *ducații*⁴⁶.

Monedele emise de Vladislav al II-lea (*ducați*) au ajuns – poate nu în totalitate în vremea emitentului și ca piese de schimb – și mai departe, în Moldova sau Ucraina. Monede de acest fel s-au găsit în tezaurul de la Cârpiți, jud. Iași⁴⁷ ori în satul Orlovka, lângă Izmail, din Ucraina, unde o cantitate însemnată, de 240 bucăți, a fost găsită împreună cu emisiuni de la Ștefan cel Mare⁴⁸. Li se adaugă tezaurul de monede descoperit în anul 1862, în Podolia, într-o localitate neprecizată, a căror identificare cronologică a provocat multe discuții. Unii autori au atribuit aceste monede lui Ștefan I și lui Vladislav I din Țara Românească, însă, conform unei alte opinii ar fi fost vorba de emisiuni de la Ștefan I și Vlad „Uzurpatorul”. În final, în opinia critică a lui Ernest Oberländer-Târnoveanu, monedele respective ar proveni de la Ștefan cel Mare și Vladislav al II-lea⁴⁹.

Din Bulgaria avem alte descoperiri care pledează pentru uzitarea modelor emise de Vladislav al II-lea și în teritorii de la sud de Dunăre. Acel alt *ducat* menționat mai sus, publicat de Bogdan Costin, a fost găsit în vecinătatea estică a orașului Ruse, lângă un *follaro* bizantin emis de Ioan al VIII-lea⁵⁰. În aceeași țară, a fost descoperit și un *ban* care se atribuie aceluiași domn, însă, din păcate, locul de descoperire nu se cunoaște⁵¹.

Un *ducat* de la Vladislav al II-lea a fost găsit și în Croația⁵², dar până în prezent nu avem detalii despre el.

După cum se poate deduce și din cele prezentate mai sus, conturarea ariei posibile de circulație a monedelor emise în perioada pe care ne-am ales-o spre analiză este dependentă de noi descoperiri de piese, prin urmare, poate suferi oricând îmbunătățiri. Dar, putem spune deja că moneda lui Vladislav al II-lea a avut o răspândire geografică mai largă decât a celorlalte monede valaha ale secolului al XV-lea. Harta descoperirilor și numărul pieselor nu susțin o activitate monetară foarte intensă în cazul domnitorului Vladislav al II-lea; putem vorbi chiar de un tiraj redus și o cantitate insuficientă de monedă autohtonă, de vreme ce ea circula în paralel cu alte monede străine – *asprul* otoman, moneda ungară. Dar,

⁴⁶ DRH.D., I, doc 340, p. 460.

⁴⁷ De aici rezultă că *ducații* lui Vladislav al II-lea au circulat și la est de Carpați.

⁴⁸ Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului*, p. 83.

⁴⁹ Ernest Oberländer-Târnoveanu, „Emisiunile monetare bătute pe teritoriul Moldovei în vremea lui Ștefan cel Mare (1457-1504). O analiză critică”, în *Cercetări Numismatice*, IX-XI (2003-2005), p. 348.

⁵⁰ Costin, O serie monetară, p. 312.

⁵¹ *Ibidem*, p. 312.

⁵² *Ibidem*, p. 319.

caracteristicile pieselor, sporirea cantității de metal prețios și continuarea folosirii sale după încetarea domniei probează că moneda munteană a primit, la mijlocul veacului al XV-lea, un plus de siguranță. Datorită acestor aspecte, ea a putut influența atât activitatea monetară a urmașului de tron, Vlad Țepeș, cât și pe cea a lui Ștefan cel Mare, care a preluat tipul de avers de la moneda munteană. Mai precis, *ducatul* lui Vladislav al II-lea a fost adoptat de către Ștefan cel Mare ca model pentru emiterea groșilor săi⁵³. Influența exercitată asupra altor monede și titlul *ducatului*, destul de ridicat, arată că sistemul monetar instituit de către domnul muntean a fost unul viabil, chiar și în condițiile în care Poarta otomană încerca să-și impună supremația politică și economică, iar *asprul* otoman intra cu destul succes în circulația monetară din Țara Românească.

Cât privește reforma monetară despre care se vorbește uneori în dreptul domnitorului Vladislav al II-lea⁵⁴, consider că nu sunt motive să o susținem în continuare. Printr-o reformă trebuie îmbunătățită stabilitatea monedei, iar titlul metalului prețios trebuie să crească. Domnitorul a crescut cantitatea de metal prețios, dar întrebarea care se naște este *cât de stabilă a fost moneda Țării Românești?* O monedă stabilă și în cantitate mai mare nu ar fi permis pătrunderea masivă a unei monede străine pe piața valahă. Pentru că, precum se știe, principalele tranzacții, cum sunt cele privitoare la moșii⁵⁵, se făceau în monedă străină – *asprul* otoman și, adesea, *florinul ungiuresc*. În legătură cu însemnata cantitate de monedă străină prezentă în comerțul Țării Românești, Bogdan Costin spune chiar că „depășește cu mult întregul stoc de numerar local”⁵⁶.

Pe de parte, Costin Kirițescu consideră fenomenul de mai sus drept „reviriment economic”, și tot el vorbește despre reformă monetară⁵⁷. Prin urmare, ne întrebăm: *a fost un „reviriment” economic sau reformă?* Pe lângă măsuri de întărire a monedei, cu creșterea titlului de metal prețios, o reformă ar fi presupus și emiterea mai multor tipuri de monedă. Ori, după cum am prezentat mai sus, în vremea lui Vladislav al II-lea s-au emis doar trei tipuri de *ducați* și, până în prezent, se cunoaște cu certitudine doar un singur tip de *ban*.

FLORIN CIULAVU

Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

⁵³ Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului*, p. 83.

⁵⁴ A se vedea nota 6.

⁵⁵ La 30 septembrie 1454, Vladislav al II-lea întărește satul Negoești, cumpărat pentru suma de 680 de *aspri*. Actul vânzării satului este primul act, din vremea lui Vladislav al II-lea, care are prețul fixat în *aspri* otomani (cf. *DRHB*, I, doc. 112, p. 132). La acea dată, cei 680 de *aspri* echivalau cu 17 florini ungiurești de aur.

⁵⁶ Costin, *O serie monetară*, p. 317.

⁵⁷ Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului*, p. 83.

MONETARY SYSTEM AND MONETARY CIRCULATION IN WALLACHIA
DURING THE REIGN OF VLADISLAV II

Summary

This study examines the coin minting activity taking place in Wallachia during the reign of prince Vladislav II (1447-1448, 1448-1456) compared with similar activities carried out by former princes of the southern Romanian principality. The approach of this topic is justified by the necessity of integrating the new coin discoveries, occurring during the last decade, into the scholarly literature regarding the monetary activity of this prince. The study describes the so-called “common Wallachian type” coins and further presents the types of coins that were copied during Vladislav II from other previous models. A discussion of questions regarding the monetary circulation and the area of spread of Vladislav II’s coins, based on the relevant coin discoveries both in Romania and abroad, is also included. Further, the study analyses aspects related to the circulation of the Ottoman coins, *akche* (asper) and *manghir* on the territory of Wallachia in the fifteenth century. At the same time, it mentions the Hungarian golden florin, another coin circulating in this Romanian principality. Based on the discoveries of coins attributed to Vladislav II, the research established the outlines of the area of circulation of these coins. The hypothesis of a potential “monetary reform” attributed to this prince was rejected. Although Vladislav II coins seem to have become a model for Vlad III (the Impaler) and Stephen the Great of Moldavia, it can be concluded that the minting activity of Vladislav II was far from exceptional.

Keywords: Vladislav II, Wallachia, *ducat*, penny (*ban*), asper, coin minting, monetary reform.

ANEXĂ

Fig. 1 (Sursa: <http://monederomanesti.cimec.ro/vladislav2.htm>, Colecția Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române).

Fig. 2 (Sursa: <http://monederomanesti.cimec.ro/vladislav2.htm>, Colecția Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române).

Fig. 3 (Sursa: <http://monederomanesti.cimec.ro/vladislav2.htm>, Colecție particulară).

Fig. 4 (Sursa: <http://monederomanesti.cimec.ro/vladislav2.htm>, Colecție particulară).